

THEA SPRUIJT

Bosuilen dertig jaar geteld in Noord-Kennemerland

Wel eens een nest van een bosuil gezien? Nee? Toch zijn ze er. De territoria in het Noord-Hollandse duingebied tussen Wijk aan Zee en Schoorl worden jaarlijks geteld. Castricummer Arend de Jong kijkt in zijn vrije tijd in en buiten het duin naar vogels, vleermuizen en dagvlinders. Tegen de tijd dat het voorjaarsnummer van het magazine DUIN verschijnt, zal hij wellicht zijn dertigste telronde voltooid hebben.

INTERNATIONAL YEAR
OF FORESTS • 2011

's Avonds en 's nachts laten bosuilen hun kenmerkende roep horen als ze op jacht zijn geweest. Hiermee bakenen ze hun territorium af en proberen ze een partner te vinden. Overdag rusten ze, goed verscholen op een tak dichtbij de hoofdstam van een boom. Voor het broeden gebruiken ze oude nesten van bijvoorbeeld kraaien, het liefst gelegen in een dennenboom.

Rond de kerst is het vrouwtje op broedgewicht en als ze een partner heeft, kan het broeden beginnen. Tot eind april zijn broedsels mogelijk, als eerdere pogingen zijn mislukt. Het aantal jongen per nest is in deze tellingen niet onderzocht. Toch moet het broedresultaat voldoende zijn, omdat de bosuilen al dertig jaar stand houden. Bekend is, dat de grootte van het legsel afhangt van de muizenstand in de winter. Als het mannetje in de paartijd veel muizen aan het vrouwtje aanbiedt, is dit voor haar een signaal van een groot voedselaanbod en legt ze meer eieren dan in een 'mager' jaar, tot circa vijf eieren per broedsel. Direct na het eerste ei begint het broeden, een maand lang. De jongen zijn dus niet even oud en worden ruim een maand op het nest verzorgd.

Roepen en tellen

Sinds 1982 telt Arend de bosuilterritoria in Noord-Hollands Duinreservaat. In 1986 kwamen de Schoorlse duinen erbij. Parkbossen en dorpen langs het duin worden meegenomen in de inventarisatie. Een klus van vele, meestal koude avonden in februari en maart. Met vergunning van de duinbeheerders PWN en Staatsbosbeheer trekt hij in het donker het duingebied in en stopt om de 500 meter om zijn speciale zoekmethode te gebruiken. Een oorverdovend “wwwwoeoeoeow-www” komt uit zijn mond, enige malen herhaald. En dan: wachten en luisteren, minutenlang. Als je geluk hebt is er een mannetjesuil in de buurt en antwoordt hij met eenzelfde roep, bedoeld om zijn territorium te verdedigen en de indringer af te schrikken. Soms komt een vrouwtje nieuwsgierig langs. Zij is te herkennen aan haar “kiewiek-kiewiek”. Arend gebruikt de vrouwtjesroep ook om mannetjes uit hun schulp te lokken. De plekken tekent hij aan op de kaart. Als er geen territorium is, blijft het stil.

Telresultaten

De eerste tien jaren, tot 1992, telde Arend elk jaar hogere aantallen territoria. Verklaringen zijn de toename van geschikt bos in het duin, gebruik van nog niet bezette plekken in het bos, afname van de gifstoffen (bestrijdingsmiddelen) in dier en milieu en/of verbetering van het voedselaanbod. De aantallen verdubbelden in het deelgebied Wijk aan Zee – Egmond van krap dertig territoria in 1982 tot ruim zestig in 1992. In het Noord-Hollands Duinreservaat bij Bergen is dezelfde trend te zien, van acht territoria in 1982 tot zestien in 1992. Nog sneller ging het in het duingebied bij Schoorl: een verdrievoudiging in zes jaar, van zeven territoria in 1986 tot tweeëntwintig in 1992. Kortom, het ging de bosuil in die jaren voor de wind met in totaal honderddertien territoria in de duinstreek vanaf het Noordzeekanaal tot de Hondsbossche Zeewering.

Stabilisatie van de bosuilenstand

Vanaf 1992 halveerde het aantal territoria in tien jaar tot zevenenvijftig in 2002. De oorzaak van deze teruggang is voor een groot deel te wijten aan de havik, die zich in 1992 in het duingebied gevestigd heeft. In 2010 werden door de Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin negentien territoria van de havik vastgesteld. Met de komst van de grotere havik zijn de bosuilen een stuk stiller geworden, vindt Arend. De havik belaagt de bosuil door de jongen uit het nest te roven zodra hij ze ontdekt. Zolang het licht is, moeten de bosuilen en hun jongen dus stil zijn. Een andere reden zijn de grotere afstanden tussen de territoria van de bosuil.

Bosuilen kabbelen onderling veel minder.

Na 2002 stabiliseert het aantal territoria van de bosuil en tot 2010 schommelt de stand tussen de vijftig en de zestig territoria. Dat is een gezonde populatie voor dit deel van Noord-Holland.

Zelf luisteren

Wie in Noord-Holland bosuilen wil horen, moet zijn heil buiten het duin zoeken, want de duinen zijn na zonsondergang niet toegankelijk. Gelukkig broeden de meeste bosuilen in bossen aan de landzijde van de duinen. Parkbossen en gemeentelijk groen zijn ook geschikt. Hinderlijk is daarbij het lawaai van het verkeer, dat je des te meer opvalt als je vogels wilt beluisteren. Misschien hoort de havik de bosuil daar ook minder goed, dat is dan weer het voordeel.

THEA SPRUIJT IS DUINCONSULENT VOOR
STICHTING DUINBEHOUD IN CASTRICUM.

Jonge bosuilen hebben een erg onzeker leven, sinds de havik in aantal is toegenomen. Gelukkig is er inmiddels een natuurlijk evenwicht ontstaan. Ook hier zien we dat de natuur geen ingrijpen van jagers nodig heeft. Foto: René van Rossum.

Wie nog nooit een bosuil gezien heeft, hoeft zich niet te schamen. Ze zijn uitstekend gecamoufleerd en kruipen overdag graag weg op plekken waar ze niet of nauwelijks zichtbaar zijn. Roepende uilen zijn echter in het vroege voorjaar van grote afstand te horen. Foto: Menno van Duijn.

